

Stand og Forening

Arbeidsmarkedet for psykologer. Noen nye ajourførte data.

BJØRN CHRISTIANSEN

*Institutt for samfunnspsykologi
Bergen*

Undertegnede har i et par tidligere artikler i tidsskriftet (1983, 1984) beskrevet en del utviklingstendenser i sysselsettingssituasjonen for psykologer. I denne artikkelen vil vi ajourføre tidligere oversikter og også trekke frem et par nye indikatorer. De forutgående analyser bygger på to parametre, antall stillingsutlysninger i NPF's tidsskrift og antall registrerte arbeidsløse psykologer pr. måned ved avdelingene for høyere utdannet arbeidskraft ved fylkesarbeidskontorene i Oslo og Bergen. Vi vil se på utviklingen over de fire siste år når det gjelder disse to forhold.

De nye indikatorer vi vil ta for oss retter seg mot sysselsettingssituasjonen for psykologer innen henholdsvis skolesektoren og helsevesenet. For å få et mål på arbeidsmarkedet innen helsevesenet vil vi se på tallet på psykologstillinger (og antall søkere til stillingene) som år om annet har vært til vurdering i Helsedirektørens rådgivende innstillingsutvalg. Tilsvarende vil vi for å få et uttrykk for arbeidsmarkedet innen skolevesenet, ta for oss det årlige antall utlysninger i tidsskriftet «Skolepsykologi» når det gjelder psykolog-relaterte stillinger innenfor skoleverket. Gjennom disse to nye parametre vil vi prøve å få frem et differensiert bilde av den aktuelle arbeidsmarkedssituasjon for psykologer.

Først noen ord om Helsedirektørens rådgivende innstillingsutvalg for psykologstillinger i helsevesenet. Dette utvalg ble opprettet i desember 1952 og har i de 33 årene det har virket utført et verdifullt arbeid for å sikre bruk av eksplisitte innstillings- og ansettelsesregler. Dette har vært til fordel for profesjonsutviklingen av norsk psykologi.

På langt nær alle psykologstillinger som er blitt utlyst, er kommet opp som saker i ut-

valget. Utvalget har først og fremst hatt til oppgave å utarbeide innstillinger på søkere til stillinger innen helsevesenet og innen alkoholomsorgen. Offentlige helseinstitusjoner har ingen plikt, men er blitt sterkt oppfordret til å gjøre bruk av utvalget. For at utvalget skal tre i funksjon, må det alltid foreligge en ledig stilling hvor det er en eller flere søkere. En oversikt over antall innstillingssaker vil derfor ikke uten videre si hvor mange stillinger som har vært lyst ledige. På den annen side, etter hvert som arbeidsmarkedet for psykologer er blitt strammere, er det sannsynligvis svært få faste stillinger som ikke får noen søkere. Vi vet at helse- og sosialsektoren for mange representerer et attraktivt arbeidsområde. Likeledes vet vi — ifølge yrkesundersøkelsen av 1983 — at ca. 45% av den norske psykologstand er sysselsatt innenfor sektoren. Vi vil følgelig anta at utvalget i den tiden det har virket, har fått seg forelagt mellom en tredjedel/halvparten av alle utlyste psykologstillinger.

Det er grunn til å tro at minst 9 av 10 ledige psykologstillinger innen helsevesenet er kommet opp som innstillingssaker i utvalget, og at minst 9 av 10 av utvalgets innstillinger er blitt fulgt av de institusjoner som har gjort bruk av utvalget.

En sammenligning av tallet på innstillingssaker fra år til år vil kunne gi oss informasjon om arbeidsmarkedet innenfor helsevesenet. Relevant informasjon vil vi også kunne få ved å se på variasjoner over tid i tallet på søkere pr. stilling. Dette forholdstallet vil i grove trekk si oss hvor lett eller vanskelig det er for psykologer å få de stillinger de søker. Men det er også mulig å gå et skritt videre med en slik analyse. Det er mulig å finne ut hvilken variasjon som er tilstede i søkertallet pr. stilling mellom for-

skjellige stillingskategorier. Ved å sette søknadstallene inn i en bredere sammenheng — vil vi få opplysninger om hvilke psykologstillinger innenfor helsesektoren som synes å være de mest og de minst attraktive.

Et stramt arbeidsmarked vil føre til flere søkere pr. stilling — både fordi tallet på ledige stillinger relativt sett vil reduseres, men også fordi forventningene blant søkerene om å få en bestemt stilling vil bli mindre, slik at mange kanskje vil søke flere stillinger enn de ellers ville ha gjort. I det følgende vil vi gå ut fra at dette sistnevnte forhold ikke har spilt noen avgjørende rolle — siden vi konsentrerer oss om en nokså begrenset tidsperiode.

Sysselsettingssituasjonen for psykologer er avhengig av to forhold — av tilgangen på nye jobber, og på tilgangen på nye psykologer. En analyse av arbeidsmarkedet må rette oppmerksomheten mot begge sider.

Psykologtilgangen.

Det er viktig å skille mellom brutto- og netto-tilgangen på psykologer. Bruttotilgangen vil si det totale antall nye psykologer som søker seg inn på arbeidsmarkedet innenfor et bestemt tidsrom. Samtidig som noen trer inn, er det andre som forlater yrkeslivet. Nettotilgang vil si bruttotilgang minus avgang. Når det gjelder avgangstallene for de aller siste år, er disse blitt anslått til mellom 5 og 10 pr. år.

Tabell I gir en oversikt over tilgangen på nye psykologkandidater fra Oslo og Bergen i tidsrommet 1981-84.

Samlet har vi altså i fireårsperioden fått en tilgang på 428 kandidater, hvilket vil si en gjennomsnittlig årlig tilgang på 107. Nettotilgangen må følgelig antas å ha ligget på nokså nær 100 pr. år.

Tabell 1.
*Tilgangen på psykologkandidater
siste fire år.*

Utdanningssted	1981	1982	1983	1984
Oslo	42	64	75	61
Bergen	51	46	37	52
Sum	93	110	112	113

Tabellen viser at det i de senere år har skjedd en liten årlig økning i tallet på uteksaminerte kandidater. Dette tyder på at vi er inne i en periode med redusert frafall i psykologstudiet.

I tidsrommet 1978-81 ble det uteksaminert 90 kandidater pr. år fra Oslo og Bergen. I tidsrommet 1980-82 økte tallet til 102 pr. år, og i perioden 1982-84, til 112 pr. år.

Mens det i 1978-81 forelå et studentfracfall i Oslo og Bergen på henholdsvis 32,2 og 14,1%, er de tilsvarende prosenttall for 1980-82, 22,2 og 3,5%, og for 1981-84, 16,0 og 3,1. Samlet for begge læresteder, er det altså skjedd en reduksjon i studentfracfallet fra ca. 25 til ca. 10%.

Det er vanskelig å si med sikkerhet hva det minskede studentfracfall kan tilskrives. Erfaringer fra andre land tyder på at et tilstrammet arbeidsmarked fører til økt frafall. På den annen side er det mulig at også et ekspanderende arbeidsmarked har samme konsekvens. Hvis dette er riktig, kan de minskede frafallstall gi uttrykk for at vi befinner oss i en overgangsperiode.

Stillingstilgangen.

En mulig indikator på sysselsettingssituasjonen for psykologer er å se på tallet på stillingsutlysninger i NPF's tidsskrift. Vi har tidligere fremholdt at hvis tallet på slike utlysninger ligger på over det dobbelte av tilgangen på nye kandidater, må situasjonen sies å være tilfredsstillende. Det er først grunn til å bli bekymret over utviklingen hvis utlysningstallet faller ned på under ca. 220 i året.

Som vist i tabell 2 har det år om annet funnet sted en svak nedgang i tallet på utlyste stillinger. Fra 1981 til 1984 er det snakk om en reduksjon på 12%.

Når man skal vurdere den aktuelle arbeidsmarkedssituasjon, er det to forhold som må trekkes frem. For det første, at selv om det har vært en nedgang i stillingsutlysningene, ligger tallet på utlysninger på årsbasis fremdeles en god del over det kritiske nivå. For det annet, nedgangen i utlysninger fra 1983 til 1984, er mindre enn den man finner for de tre foregående år. Dette kan tyde på en viss markedsstabilisering. Mens en fremskrivning av tendensen for 1981-83 ville gi en underdekning på utlys-

Tabell 2.
Antall stillingsutlysninger siste fire år.

	1981	1982	1983	1984
Antall utlysninger	309	295	277	272
Endring i % året før	- 3,7	- 4,5	- 6,1	- 1,8

ninger i 1987, viser de nye tall, at underdekningen kanskje først vil inntreffe i 1989. Det er altså grunn til litt større optimisme enn for ett år siden.

Arbeidsløshetstallet.

Ved arbeidskontorene i Oslo og Bergen føres fortløpende månedsstatistikker over arbeidsledige psykologer. Vi har tidligere fremholdt at et mindre antall arbeidsledige ved disse to kontorene ikke er noe særlig bekymringsfullt. En viss arbeidsløshet i universitetsbyene kan meget vel være et nødvendig onde for å skaffe søkere til psykologstillinger i utkantstrøk. På den annen side er det klart at hvis ledighetstallene overstiger en bestemt grense, vil de antyde en kritisk sysselsettingssituasjon på landsbasis. Vi har anslått den kritiske grense til å ligge på ca. 600 arbeidsløshetsmåneder i året. Dette tilsvarer at det gjennomgående tar et halvt år eller mer for alle nye kandidater å skaffe seg arbeid.

Tabell 3 gir en oversikt over ledighetstallene for de fire siste år. Tallene henspiller på hvor mange arbeidsløshetsmåneder for psykologer pr. år som er blitt registrert ved arbeidskontorene i Oslo og Bergen.

Tabellen viser en klar tendens til økt arbeidsløshet hvis vi ser på tidsperioden som helhet. Mens det i 1981 i gjennomsnitt pr. måned var

Tabell 3.
Månedlige ledighetstall siste fire år.

Registreringssted	1981	1982	1983	1984
Oslo	35	62	108	106
Bergen	59	79	155	135
Sum	94	141	263	241
Endring i % året før	+ 113,6	+ 50,0	+ 86,5	- 8,4

7,8 psykologer som var registrert som ledige, var det tilsvarende månedsgjennomsnitt for 1984 - 20,1. Alt i alt ble det i 1984 registrert 241 ledighetsmåneder mot 94 i 1981.

Selv om ledighetstallene viser en betydelig økning over fireårsperioden, er det likevel viktig å peke på at tallene for siste år ligger et godt stykke under det kritiske nivå. Det kan dessuten fastslås at ledighetssituasjonen ikke har forverret seg fra 1983 til 1984. Faktisk antyder tallene fra siste år en viss bedring i sysselsettingssituasjonen. Dette gjelder mer for Bergen enn for Oslo.

Et forhold som innvirker på Bergenstallene, er at det i løpet av året er blitt iverksatt endel midlertidige sysselsettingstiltak for psykologer fra arbeidskontorets side. Skjønnsmessig vil vi anslå disse tiltak til å ha redusert Bergens-tallene med ca. 30 ledighetsmåneder. Tilsvarende tiltak er, etter det vi har fått opplyst, ikke blitt iverksatt siste år i Oslo. Derimot ble det her for et par år siden skaffet arbeid til noen få psykologer gjennom statlige tilskuddsordninger. Uten de ekstraordinære tiltakene i Bergen ville tallet på ledighetsmåneder på landsbasis nok ha ligget en tanke høyere i 1984 enn året før. Men vi hadde likevel stått overfor en mindre økning i ledighetstallene enn de vi har sett i de foregående år. Uten tvil står vi overfor en tilstramningstendens, men den er mindre aksele- rerende enn man kunne få inntrykk av for ett år siden.

Vi har nylig fått opplyst at arbeidskontoret i Bergen for våren 1985 har fått bevilget midler til sysselsettingsopplegg for en gruppe på 6 psykologer. Ledighetstallene ved kontoret ventes som følge av dette ikke å øke noe særlig i forhold til 1984. Midlertidige sysselsettingstiltak vil i tiden som kommer kunne føre til at ledighetstallene blir redusert eller stabilisert. Dette innebærer ikke på kort sikt noen reell bedring av arbeidsmarkedet. På den annen side er det mulig at midlertidige sysselsettingstiltak kan gå over i ordinære stillingshjemler i den grad de berørte institusjoner opplever at de får nytte og utbytte av de ekstra tilsatte psykologers arbeidsinnsats. Hvis man går noen år tilbake var det nettopp gjennom midlertidige engasjementer at mange psykologer dokumenterte behovet for faste stillinger.

Mens vi tidligere anså det som sannsynlig at en sysselsettingskrise for nye psykologer ville oppstå allerede om et par tre år, heller vi nå til at krisen kanskje først vil inntre om fire til fem år.

Skolesektoren.

For å få et mål på arbeidsmarkedet for psykologer innen skolesektoren har vi tatt for oss tallet på stillingsutlysninger i tidsskriftet «Skolepsykologi». Vi har begrenset oss til stillinger innen helsevesenet hvor det eksplisitt søkes etter psykolog, eller hvor det sies at stillingen kan søkes av psykolog. Samtlige stillinger er enten knyttet til den pedagogisk-psykologiske tjeneste eller til spesialskoleetaten.

Tabell 4 gir en oversikt over tallet på utlyste stillinger i årene 1981 til 1984.

Tabellen viser at det har skjedd en markert reduksjon over de senere år i tallet på utlyste psykolog-relaterte stillinger. Antallet kunngjorte stillinger i 1984 ligger faktisk på under halvparten av stillingsantallet for 1980. Mens det i 1980 ble utlyst 109 stillinger, er tallet for 1984 - 51 stillinger. Dette representerer en reduksjon på 53,2% over en femårsperiode.

Parallelt med reduksjonen i tallet på utlyste stillinger, har vi inntrykk av at en større andel av stillingene gjelder vikariater og midlertidige engasjementer. Mens skolesektoren i slutten av syttiårene og tildels i begynnelsen av åttiårene, stod for et svært ekspansivt stillingsmarked, er dette nå ikke lenger tilfelle. Fremdeles er det nok en viss stillingstilvekst, men denne er relativt mindre enn den som gjør seg gjeldende innenfor andre arbeidssektorer. Dette er en nærliggende slutning når man sammenligner reduksjonen i stillingsutlysninger innenfor skolesektoren med reduksjonen i tallet på stillingsutlysninger for psy-

kologer mer generelt — slik dette kommer til uttrykk i spalten «Ledige stillinger» i *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*. Mens skolesektoren i 1980 stod for over en tredjedel av stillingsutlysningene, er andelen i 1984 sunket til under en femtedel.

Helsevesenet.

Vi skal ta for oss endel data fra Helsedirektørens innstillingsutvalg. Vi skal se på hvor mange stillinger som år om annet har vært forelagt utvalget, og videre se på hvor mange søkere som har meldt seg til disse stillingene. Som nevnt ovenfor tror vi at stillingstallet gir en brukbar indikasjon på arbeidsmarkedet for psykologer innen helsevesenet.

Tabell 5 gir en oversikt over tallet på innstillingsaker (antall stillinger og søknader) for årene 1981 til 1985.

Tabellen antyder en ganske interessant utvikling. Vi ser at det fant sted en nedgang i stillingstallet fra 1981 til 1983, fulgt av en oppgang fra 1983 til 1984. Mens utvalget i 1981 ble forelagt 109 stillingsaker, var tallet i 1984 131. Hvis alle hadde vært nye stillinger, ville arbeidsmarkedet ha sett svært lyst ut. Vi hadde da stått ovenfor et stillingstilbud som er større enn tilgangen på nye kandidater.

Når vi skal vurdere hvilke endringer i arbeidsmarkedet som har funnet sted innen helsesektoren, er det et usikkerhetsmoment som gjør seg gjeldende: Vi vet ikke noe sikkert om tilbøyeligheten til å gjøre bruk av Helsedirektørens innstillingspresedyre har vært den samme fra år til år. Det er mulig at økningen i innstillingsaker siste år i noen grad kan være en følge av en ny oppfordring til institusjonene om å gå veien om utvalget i ansettelsessaker. På den annen side synes vi at det er nærliggende å slutte fra tallmaterialet at det neppe over de senere år har funnet sted noen nevneverdig tilstramning i tilgangen på psykologstillinger innen helsevesenet.

Ved siden av å se på antall innstillingsaker, vil vi også ta for oss det gjennomsnittlige antall søkere pr. stilling. En sammenligning av disse gjennomsnittstallene fra år til år, vil gi oss nok en indikator på sysselsettings situasjonen.

Som vist i tabell 5 gikk tallet på stillinger opp fra 1981 til 1984. Samtidig gikk tallet opp

Tabell 4.

Antall stillingsutlysninger i skoleverket siste fire år.

	1981	1982	1983	1984
Antall utlysninger	87	76	68	51
Endring i % året før	— 20,2	— 12,6	— 10,5	— 25,0

Tabell 5.

*Antall innstillingssaker i helsevesenet
siste fire år.*

År	Antall stillinger	Antall søkere	Gj.sn. antall søkere pr. stilling
1981	109	874	8,0
1982	108	1039	9,6
1983	100	1081	10,8
1984	131	1443	11,0
Sum	448	4437	9,9

på antall søkere. I 1984 steg søkertallet mer enn stillingstallet. Hvis vi ser på antall søkere pr. stilling, finner vi at det over den siste 4 års periode har funnet sted en jevn økning. Mens det i 1981 i gjennomsnitt var 8,0 søkere pr. stilling, er gjennomsnittstallet i 1984 på 11,0. Sammen med de øvrige indikatorer antyder dette en moderat men langsom tilstramning av arbeidsmarkedet. Men som antydnet ovenfor, er det godt mulig at tilstramningen i første rekke ikke så mye skyldes en reduksjon i stillingstilgangen innenfor helsevesenet, som en markert nedgang i stillingstilbudet innenfor skolesektoren.

Videregående analyser.

Som det fremgår av tabell 5 ble det i tidsrommet 1981-84 behandlet i alt 448 innstillingssaker i Helsedirektoratet. Tilsammen hadde de utlyste stillingene 4.437 søkere, hvilket i gjennomsnitt utgjør 9,9 søkere pr. stilling.

Vi skal i det følgende se nærmere på hvordan søkermassen fordeler seg på forskjellige stillingskategorier, på forskjellige institusjonstyper og på forskjellige landsdeler.

Tabell 6 gir en oversikt over hvorledes innstillingssakene fordeler seg på forskjellige stillingskategorier og hvor mange søkere som meldte seg til stillingene under hver kategori.

De fleste (46%) av de utlyste stillinger var psykolog I-stillinger. Dernest følger psykolog II-stillinger (34%), sjefpsykologstillinger (8%), og spesialpsykologstillinger (5%). En annen stillingstype som det foreligger få av er utdanningsstillinger (6%).

Sett fra yngre psykologers side er dette en svært ugunstig stillingsfordeling. At det er noe galt med fordelingen, kommer klart frem når man ser på søkertallet til de forskjellige typer av stillinger. Mens det vel burde ha vært slik at det ble flere og flere søkere etterhvert som man beveget seg oppover i stillingshierarkiet, er situasjonen den stikk motsatte. Hvis man ser på antall søkere pr. stilling, finner vi det høyeste antall for utdanningsstillinger (26 pr. stilling) og det aller laveste for sjefstillinger (3 pr. stilling). Faktisk er det en klar nedgang i gjennomsnittstallet på søkere — etterhvert som man beveger seg oppover i lønnsregulativet. Dette kan gi uttrykk for at psykologer er beskjedne og engstelige for å påta seg ansvar og ledelsesfunksjoner. Men det er også mulig å tenke seg en annen forklaring. Misforholdet kan skyldes mangelen på en bevisst rekrutteringspolitikk med sikte på å legge grunnlaget for et økt konkurransemoment i forbindelse med overordnede stillinger. Forklaringen kan kort sagt ligge i at helsesektoren har forsømt oppbyggingen av et internt rekrutteringssystem. En faktor som muligens har medvirket er at helsesektoren har kunnet dra veksler på at det er et populært arbeidsområde blant psykologer. Sektoren har kunnet rekruttere psykologer fra andre områder, og disse andre områdene er dermed blitt tildelt en slags grunnleggende yrkesmessig opplæringsfunksjon. Helst burde helsesektoren ha sørget for en overrekruttering gjennom utdanningsstillinger i egen sektor, og heller funnet seg i at mange med klinisk erfaring senere måtte søke seg faste stillinger

Tabell 6.

Innstillingssaker 1981—84 fordelt etter stillingskategori.

Stillingstype	Antall stillinger	Antall søkere	Gj.snitt antall søkere pr. stilling
Sjefpsykolog	35	124	3,5
Spesialpsykolog	25	121	4,8
Psykolog I	205	1392	6,8
Psykolog II	154	2099	13,6
Utdanningsstilling	26	688	26,4
Annet	3	13	4,3
Sum	448	4437	9,9

innenfor andre sektorer. En slik linje ville ha ført til en bedre spredning av faglige ressurser og formodentligvis også til en høyere faglig standard innenfor psykologtjenestene.

Helse- og sosialsektoren omfatter en rekke forskjellige institusjonstyper. Tabell 7 gir en oversikt over tallet på utlyste stillinger innenfor forskjellige områder, og hvor mange søkere som meldte seg til stillingene.

Det største stillingstilsig i fireårsperioden finner vi i voksenpsykiatrien (44%) og det minste innenfor området familierådgivning (4%). Under kategorien «Annet» har vi slått sammen en rekke områder som hver for seg bare omfatter noen få stillinger. Dette gjelder alkoholistsorg, epileptikeromsorg, cerebralpareseomsorg, helseråd, osv. Samlet er det vel 10% av stillingene som faller i denne diversekategorien.

Når det gjelder gjennomsnittlig antall søkere pr. stilling, er det barne- og ungdomspsykiatrien som topper statistikken. Også voksnepsykiatri og familierådgivning kommer høyt opp, mens HVPU merker seg ut som et område hvor søkertallet ligger lavere enn for de øvrige.

Et moment som sikkert påvirker bildet er at HVPU hittil har vært et nokså lavt prioritert område innenfor helsevesenet, og også at meningsfylt psykologarbeid innenfor HVPU forutsetter spesialkunnskaper og ferdigheter som det som oftest ikke gis noen inngående opplæring i under psykologstudiet. Hittil er det f.eks. ikke blitt opprettet en eneste akademisk toppstilling med særlig plikt til å under-

Tabell 7.

Innstillingssaker 1981—84 fordelt etter institusjonstype.

Arbeidsområde	Antall stillinger	Antall søkere	Gj.sn. antall søkere pr. stilling
Barne- og ungd.-psykiatri	111	1240	11,2
Voksenpsykiatri	198	2091	10,6
Familierådgivning	17	181	10,6
HVPU	76	432	5,7
Annet	46	493	10,7
Sum	448	4437	9,9

Tabell 8.

Innstillingssaker 1981—84 fordelt etter geografisk område.

Landsdel	Antall stillinger	Antall søkere	Gj.sn. antall søkere pr. stilling
Oslo/Akershus	135	2256	14,7
Rest Østlandet	113	919	8,1
Agder/Rogaland	32	251	7,8
Rest Vestlandet	65	506	7,8
Trøndelag	23	218	9,5
Nord-Norge	62	287	4,6
Hele landet	448	4437	9,9

vise i psykiske utviklingshemning ved våre psykologiske læresteder.

Det neste forhold vi skal se litt nærmere på er hvorledes stillingene og søkertallet fordeles seg på ulike geografiske områder. Vi har her foretatt en inndeling i 6 landsdeler — basert på sammenslåing av to eller flere fylkeskommuner. Tabell 8 gir en oversikt over resultatene av en slik analyse.

Det største antall både stillinger og søkere finner vi i Oslo/Akershus-området. Det minste antall i Trøndelagsfylkene. En sammenligning på dette punkt sier imidlertid ikke så svært mye, siden de forskjellige landsdeler befolkningsmessig er ganske forskjellige.

Vi har undersøkt hvordan fordelingen av de utlyste stillinger forholder seg til fordelingen av psykologstillinger innenfor behandlingssektoren i de forskjellige regioner i 1982. Disse tallene har vi hentet fra den landsomfattende yrkeskartlegging av norske psykologer som ble publisert sist høst (Ommundsen et al., 1984). Totalt dreier dette materialet seg om 1221 psykologer. En sammenligning mellom landsdeltallene antyder at det over de senere år har funnet sted en relativt større stillingstilvekst i Nord-Norge og i Østlandsfylkene (utenfor Oslo/Akershus) enn i resten av landet.

Når det gjelder gjennomsnittstallet på søkere pr. stilling er det som man kanskje kunne vente — betydelige landsdelsforskjeller. Flest søkere pr. stilling finner vi i Oslo/Akershus, og det minste antall søkere pr. stilling i Nord-Norge. Oslo/Akershus har i gjennomsnitt nesten 3

ganger så mange søkere pr. stilling som den nordlige landsdel.

Det er for øvrig interessant å se at Trøndelag kommer ganske høyt opp på denne listen — med nesten det dobbelte antall søkere pr. stilling som det man finner i Nord-Norge.

Hvis vi tar for oss både stillingskategori, institusjonstype og landsdel er det ganske dramatiske forskjeller i gjennomsnittstallet på søkere. En utdanningsstilling i Oslo/Akershus innenfor BUP vil gjerne gi en søkermasse på 60 til 70 personer, mens en sjefsstilling innenfor HVPU i Nord-Norge, sjelden får mer enn en eller to søkere — hvis den får noen i det hele tatt. Man sitter igjen med en følelse av at opprettelsen av psykolog-stillingene innenfor helsevesenet har vært nokså tilfeldig, og at det har manglet en samlet utbyggingsplan, hvor det er blitt lagt vekt på å sikre rekrutteringen til utkantstrøk og til overordnede stillinger.

Sammendrag.

Våre analyser viser at det over de senere år har skjedd en tilstramning av arbeidsmarkedet for psykologer. Tilstramningen var i 1984 mindre enn hva man kunne vente ut fra en fremskrivning av utviklingstendensen i de foregående år. Skolesektoren synes å være preget av en vesentlig sterkere tilstramning enn andre sektorer. Når sysselsettingssituasjonen har holdt seg på et akseptabelt nivå totalt sett, skyldes dette etter alt å dømme at flere psykologer har gått over i privat virksomhet (i privat praksis og i det private næringsliv), og at helsevesenet, til tross for det inntrykk man kan sitte igjen med etter avislesning og stortingsreferater, har fortsatt å vokse i omtrent samme takt som tidligere. Hvis vi tillater oss å anta at ca. halvparten av stillingstilsiaget innenfor helse- og skolesektoren gjelder nye stillinger, har vi i de aller siste årene hatt en vekst på 50-60 stillinger pr. år innenfor helsevesenet, og en vekst på 20-30 stillinger pr. år innenfor skoleverket. Samlet har veksten vært tilstrekkelig til å gi beskjefligelse til de aller fleste nyutdannede psykologer.

Vi har pekt på at sysselsettingssituasjonen i 1984 viste seg å bli litt bedre enn forventet, særlig innenfor helsesektoren. Det er imidlertid umulig å si om dette står for et tilfeldig «blaff»

eller for en vedvarende tendens. Det fremtidige arbeidsmarked fremtrer følgelig som mer usikkert enn det gjorde for ett eller to år siden. Mye vi avhenge av hvilken økonomisk vekst som vil komme helsevesenet til del i tiden som kommer. Dette vil avhenge av sentrale og lokale politiske beslutninger. Sysselsettingssituasjonen vil bli vesentlig påvirket av om veksten her blir på 1% pr. år eller på 2 eller 3%.

I lys av de tildels motstridende trends som for øyeblikket preger arbeidsmarkedet for psykologer, er det av betydning at det blir foretatt en løpende analyse av de foreliggende markedsindikatorer. Med de begrensede muligheter psykologprofesjonen har til å påvirke eget arbeidsmarked, er det desto viktigere til enhver til å forsøke å kartlegge de utviklingstendenser som gjør seg gjeldende.

REFERANSER

- Christiansen, B. Arbeidsmarkedet for psykologer i dag og i morgen. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 1983, 20, 91-99.
- Christiansen, B. Arbeidsmarkedet for psykologer i tiden som kommer. Bør utdanningskapasiteten endres. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 1984, 21, 173-184.
- Ommundsen, R.; Engvik, H. & Myklebust, J. P. Psykologprofesjonen i Norge ved inngangen til 1980-årene. I P. A. Holter, S. Magnussen, S. Sandsberg (red.) *Norsk psykologi i 50 år*. Oslo: Universitetsforlaget, 1984.